

บทความวิจัย (Research Article)

การวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศของวิทยาลัยสงฆ์
สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Factor Analysis of Buddhist Administration Towards Excellence of Sangha
Colleges Under Mahachulalongkornrajavidyalaya University

อมรรัตน์ เตชะนอก¹, พระครูวินัยธรวรวิทย์ เตชะธมโม (เฮียงเหี้ย)², และสัมฤทธิ์ กางเพ็ง³
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น^{1,2,3,4,5}

Amonrat Techanok¹, Phrakhruwinaithon Worawuth Techathammo(Hainghia)², and Samrit Kangpheng³
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand^{1,2,3}

Received: July 08, 2023 Revised: July 15, 2023, Accepted: July 17, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดการบริหารเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศ และ2) ตรวจสอบโมเดลองค์ประกอบการบริหารเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศของวิทยาลัยสงฆ์ สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาลัย เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี โดยการศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดกรอบแนวคิดของการบริหารเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศ ของวิทยาลัยสงฆ์ สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้วยแบบสอบถามถึงโครงสร้างและวิเคราะห์เนื้อหา และการสำรวจเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลการบริหารเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน กลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น ผู้บริหารคณาจารย์ เจ้าหน้าที่ จำนวน 550 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบและตัวชี้วัดการบริหารเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาลัย ผลการศึกษาพบว่ามี 7 องค์ประกอบหลัก คือ ด้านการนำองค์กร ด้านกลยุทธ์ ด้านผู้รับบริการ ด้านการวัดการวิเคราะห์และการจัดการความรู้ ด้านบุคลากร ด้านการปฏิบัติงาน และด้านผลลัพธ์ และมี 21 องค์ประกอบย่อย มี 110 ตัวบ่งชี้ และ2) ผลการตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดลองค์ประกอบการบริหารเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ดังนี้ ค่าไคส์แควร์ (χ^2) เท่ากับ 581.370 ค่าองศาอิสระ (df) เท่ากับ 323 ค่านัยสำคัญทางสถิติ (P-Value) เท่ากับ 0.0600 แสดงว่าค่าไคส์แควร์ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณพารามิเตอร์ (RMSEA) เท่ากับ 0.0600 ค่าดัชนีรากที่สองกำลังสองเฉลี่ย (SRMR) เท่ากับ 0.088 ค่าดัชนีวัดความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ 0.927 ค่าดัชนีตรวจสอบความกลมกลืน (TLI) เท่ากับ 0.902

คำสำคัญ: การวิเคราะห์องค์ประกอบ, การบริหารเชิงพุทธ, ความเป็นเลิศ, วิทยาลัยสงฆ์

¹ Corresponding author, Tel. 0807560994, E-mail: amonrat560@gmail.com

Abstract

The objectives of this research were to; 1) Study the components and indicators of Buddhist administration towards excellence, and 2) Examine the congruence of the Buddhist administration factor model towards excellence. This study was carried out by means of mixed method research: To study the components and indicators of the conceptual framework of Buddhist administration towards excellence of the Sangha Colleges under Mahachulalongkornrajavidyalaya University by studying documents and related research, interviewing experts with a semi-structured questionnaire and analyzing the content. And to survey the congruence of the Buddhist administration equation model towards excellence with empirical data by Confirmatory Factor Analysis (CFA) with 550 samples divided into administrators, lecturers, and staff. The research results were as follows: 1) The components and indicators of Buddhist administration towards excellence of Mahachulalongkornrajavidyalaya University: the results of the study revealed that there were 7 main components: organizational leadership, strategies, service recipients, measurement, analysis and knowledge management, personnel, operations, and outcomes, and also there were 21 sub-components with 110 indicators. 2) The results of the examination of the congruence of the Buddhist administration factor model towards excellence consistent with empirical data and meet the specified criteria were as follows: statistical value qui-square (χ^2) = 581.370, degree of freedom (df) = 323, statistical significance (P-Value) = 0.0600. This indicated that qui-square does not have statistical significance. Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) = 0.000, Standard Root Mean Square Residual (SRMR) = 0.088, Comparative Fit Index (CFI) = 0.927, Tucker-Lewis Index (TLI) = 0.902.

Key Words: Factor Analysis, Buddhist Administration, Excellence, Sangha Colleges

บทนำ

เป้าหมายของกรอบ แผนอุดมศึกษาระยะยาว 20 ปี ฉบับที่ 20 (พ.ศ.2561 – 2580) คือ 1. การวางแผนอุดมศึกษาระยะยาว คือ แผนกำหนดทิศทางหรือแผนขึ้น เพื่อการพัฒนาอุดมศึกษาในระยะยาว ประกอบด้วย แผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2533-2547) และแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2551 - 2565) จากการประเมินผลที่ผ่านมา พบว่าแผนอุดมศึกษาระยะยาว ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และ มองอนาคตร่วมกัน และมองเห็นทิศทางร่วมกัน แต่สถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งสามารถจัดทำแผนพัฒนาของตนอย่างอิสระและมีเสรีภาพทางวิชาการ ทำให้ภาพรวมของการพัฒนาอุดมศึกษาไม่สอดคล้องกับทิศทางระยะยาวที่กำหนด ในการจัดทำ แผนอุดมศึกษาระยะยาว 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ซึ่งอยู่ในยุคสมัยของการปฏิรูปประเทศในทุก ๆ ด้าน จึงกำหนดหลักการ พื้นฐานและแนวคิดในการจัดทำแผนที่มุ่งหวังให้อุดมศึกษาเป็นหัวรถจักรในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ ปฏิรูป การอุดมศึกษาทั้งระบบ และสร้างโอกาสในการเปลี่ยนแปลงการศึกษาทั้งระบบของประเทศ จากแนวคิดดังกล่าว แผนอุดมศึกษาระยะยาวต้องให้คำนิยาม “อุดมศึกษา” ใหม่ให้ชัดเจน โดยอุดมศึกษาต้องเป็นสมองของประเทศในการคิด วิเคราะห์เชิงรุก มีทฤษฎี มีตรรกะ สามารถสร้างสรรค์นวัตกรรม แสวงหาทางเลือกใหม่และสร้าง

รากฐานการวิจัย เพื่อขับเคลื่อนชุมชนและสังคมในการพัฒนาประเทศ แผนต้องนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงระบบอุดมศึกษา ทั้งการปรับโครงสร้าง อำนาจหน้าที่ และการจัดสรรทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2561) แต่ปัญหาของการอุดมศึกษาไทยที่สังคมและคนที่อยู่ในแวดวงการศึกษา หวั่นวิตกและจับตามองมาตลอดไม่ว่ายุคไหนคือเรื่อง “ผลผลิตบัณฑิต” เนื่องจากบัณฑิตในปัจจุบันจบไปแล้วมีเสียงสะท้อนว่าทำงานไม่เป็น ทำงานได้แต่ไม่ตรงกับสาขาที่เรียน ถูกจ้างเงินเดือนต่ำกว่าวุฒิตลอดจนตงงานมหาวิทยาลัยเน้นการผลิตในเชิงปริมาณนำหน้าคุณภาพ รวมไปถึงปัญหางบประมาณสำหรับมหาวิทยาลัย คุณภาพอาจารย์ผู้สอน มุมมองของผู้บริหารจัดการอุดมศึกษาและแนวทางพัฒนาอุดมศึกษาไทย โดยเฉพาะ “คุณภาพบัณฑิต” จะเป็นเข็มทิศชี้อนาคตการศึกษาของไทย 2 ทบบาทของมหาวิทยาลัยในฐานะสถาบันอุดมศึกษาจึงต้องหาหนทางที่บุกเบิกแสวงหาความรู้ทำให้บุคคลมีความรู้เพิ่มเติมและชี้ความรู้ให้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาสังคม การจัดการศึกษาระดับปริญญาตรีเป็นไปเพื่อการนำความรู้พื้นฐานไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในขณะที่บัณฑิตศึกษาซึ่งเป็นการจัดการศึกษาระดับสูงในสถาบันอุดมศึกษาเพื่อมุ่งสู่การคิดค้น แสวงหาและนำความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านไปใช้อย่างลุ่มลึก พัฒนางานให้สมบูรณ์ สามารถแก้ปัญหาได้อย่างรอบด้าน (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2552)

ในขณะเดียวกันจากกฎกระทรวงว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 ข้อ 33 ให้สถาบันอุดมศึกษาพัฒนาระบบประกันคุณภาพโดยยึดหลักเสรีภาพทางวิชาการและความเป็นอิสระในการดำเนินการของสถานศึกษาเพื่อให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน การศึกษาของสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาอย่างต่อเนื่องและเตรียมความพร้อม เพื่อรองรับการประกันคุณภาพ ภายนอก สถาบันจึงมีอิสระในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในที่เหมาะสมสอดคล้องกับระดับการ พัฒนาของสถาบัน โดยอาจเป็นระบบประกันคุณภาพที่ใช้กันแพร่หลายในระดับชาติหรือนานาชาติ หรือ เป็นระบบเฉพาะที่สถาบันพัฒนาขึ้นเอง แต่ไม่ว่าจะเป็นระบบคุณภาพแบบใด จะต้องมีการกระบวนการทำงานที่ เริ่มต้นจากการวางแผน การดำเนินงานตามแผน การตรวจสอบ ประเมิน และการปรับปรุงพัฒนา ทั้งนี้ เพื่อให้ การดำเนินการกิจของสถาบันบรรลุเป้าประสงค์และมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกันก็เป็นหลักประกัน แก่สาธารณชนให้มั่นใจว่าสถาบันอุดมศึกษาสามารถสร้างผลผลิตทางการศึกษาที่มีคุณภาพหลักเกณฑ์ที่สำคัญในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพ และตัวบ่งชี้การประกันคุณภาพ การศึกษาภายในระดับอุดมศึกษา จึงนำไปสู่ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2564)

จากประเด็นปัญหาดังกล่าวนำไปสู่การกำหนดเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อผลการดำเนินงานที่เป็นเลิศ (Education Criteria for Performance Excellence: EdPEX) ฉบับปี 2563-2566 เป็นฉบับที่สำนักงาน ปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ที่ดัดแปลงมาจากเกณฑ์ Baldrige Criteria for Performance Excellence 2019-2020 ของสหรัฐอเมริกา ซึ่งประกอบไปด้วย 1) การนำองค์กร 2) กลยุทธ์ 3) ลูกค้า 4) การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ 5) บุคลากร 6) ระบบปฏิบัติการ และ 7) ผลลัพธ์ (สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2564) สอดคล้องกับ แผนพัฒนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ระยะที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) ภายใต้วิสัยทัศน์ “มหาวิทยาลัยที่จัดการศึกษาพระพุทธศาสนา บูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ และสร้างพุทธนวัตกรรมเพื่อพัฒนาจิตใจและสังคม” ประกอบด้วย ประเด็น ยุทธศาสตร์ให้ครอบคลุมพันธกิจของมหาวิทยาลัย ตามพระราชบัญญัติ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2540 นั่นคือ ผลผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพ วิจัยและพัฒนา ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการวิชาการแก่สังคม และทะนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม นอกจากนี้ แผนพัฒนามหาวิทยาลัยฉบับนี้ ยังได้เชื่อมโยงกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.

2566 - 2570) สอดรับกับแผนพัฒนาการอุดมศึกษา กฎกระทรวง เรื่อง การจัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2564 ซึ่งมหาวิทยาลัยมีพันธกิจตรงกับกลุ่มที่ 4 คือ กลุ่ม พัฒนาปัญญาและคุณธรรมด้วยหลักศาสนา (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2566)

กำหนดเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อผลการดำเนินงานที่เป็นเลิศ และแผนพัฒนาดังกล่าวจึงเป็นบรรทัดฐานสำหรับการประเมินตนเองเพื่อพัฒนางานขององค์กรตามสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปผู้บริหารต้องศึกษา รูปแบบในการพัฒนาองค์กรให้เหมาะสมกับสภาพบริบทและปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และในปัจจุบัน จึงมีความจำเป็นในการวิเคราะห์การบริหารเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศ ของวิทยาลัยสงฆ์ สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาการบริหารทั้งหลักสูตร และการเรียนการสอน การบริการวิชาการ ให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลง และสอดคล้องกับการเรียนรู้ยุคใหม่ โดยการพัฒนาอาจารย์ผู้สอนสื่อการสอน แหล่งเรียนรู้การพัฒนากระบวนการทดสอบ การวัดและประเมินผลที่ได้มาตรฐาน และระบบประกันคุณภาพการศึกษา ที่จะใช้ประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยผู้วิจัยมุ่งหวัง ศึกษาองค์ประกอบ การพัฒนาการบริหารเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และให้ทราบระดับที่ปฏิบัติจริงตามองค์ประกอบการบริหารเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศ ของวิทยาลัยสงฆ์สังกัด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อจะเป็นข้อมูลในการพัฒนาและปรับปรุง องค์กรให้ดีขึ้นหรือพัฒนา ผู้บริหารและบุคลากรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ทันสมัย ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงในยุค โลกาวิวัฒน์ และเป็นที่น่าสนใจของคนในยุคปัจจุบันและให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไปในอนาคตและเป็นไปตาม และเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อผลการดำเนินงานที่เป็นเลิศ (EdPEX)

คำถามในการวิจัย

1. องค์ประกอบและตัวชี้วัดการบริหารเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศของวิทยาลัยสงฆ์ สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาลัย ประกอบด้วยอะไรบ้าง
2. โมเดลองค์ประกอบการบริหารเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศของวิทยาลัยสงฆ์ สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาลัย มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

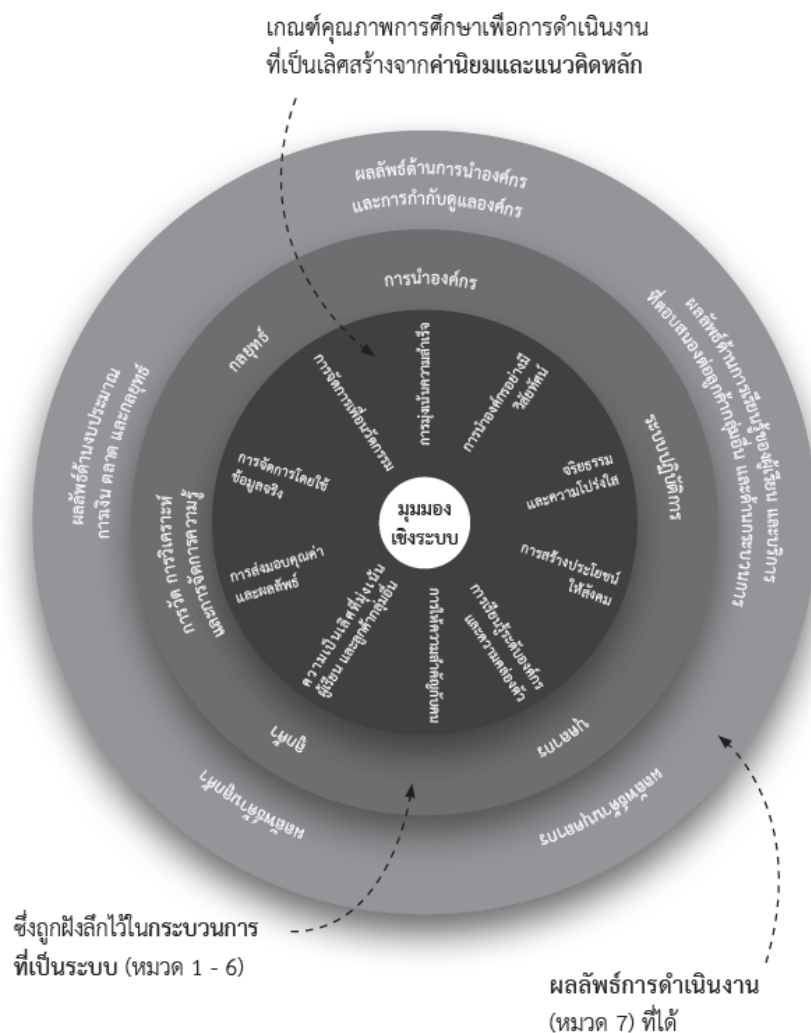
1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดการบริหารงานวิชาการเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศของวิทยาลัยสงฆ์ สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาลัย
2. เพื่อตรวจสอบโมเดลองค์ประกอบการบริหารงานวิชาการเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศของวิทยาลัยสงฆ์ สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาลัย

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อผลการดำเนินงานที่เป็นเลิศ

ค่านิยมและแนวคิดหลักของเกณฑ์ EdPEX เป็นความเชื่อและพฤติกรรมที่ฝังลึกในองค์กรที่มีผลต่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ ซึ่งเป็นฐานรากที่ก่อให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างความต้องการหลักของสถาบันและ กระบวนการปฏิบัติงานภายในกรอบการจัดการที่เน้นผลลัพธ์ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการปฏิบัติ ผลตอบรับ

และความสำเร็จอย่างต่อเนื่อง เกณฑ์ดังกล่าวจึงจัดทำขึ้นโดยอาศัยค่านิยมและแนวคิดหลักต่าง ๆ ดังนี้ คือ มุมมองเชิงระบบ (Systems Perspective) การนำองค์กรอย่างมีวิสัยทัศน์ (Visionary Leadership) ความเป็นเลิศที่มุ่งเน้นผู้เรียนและลูกค้ากลุ่มอื่น (Student and Customer Centered Excellence) การให้ความสำคัญกับคน (Valuing People) การเรียนรู้ระดับองค์กรและความคล่องตัว (Organizational Learning and Agility) การมุ่งเน้นความสำเร็จ (Focus on Success) การจัดการเพื่อนวัตกรรม (Managing for Innovation) การจัดการโดยใช้ข้อมูลจริง (Management by Fact) การสร้างประโยชน์ให้สังคม (Societal Contributions) จริยธรรมและความโปร่งใส (Ethics and Transparency) การส่งมอบคุณค่าและผลลัพธ์ (Delivering Value and Results) โดยมีระบบการดำเนินการที่เป็นเลิศประกอบด้วยเกณฑ์ 7 หมวด 1) การนำองค์กร 2) กลยุทธ์ 3) ลูกค้า 4) การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ 5) บุคลากร 6) ระบบปฏิบัติการ และ 7) ผลลัพธ์ (สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2564; National Institute of Standard and Technology: NIST, 2023)

ภาพที่ 1 บทบาทของค่านิยมและแนวคิดหลักเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อผลการดำเนินงานที่เป็นเลิศ
ที่มา: สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (2564: 16)

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารเชิงพุทธ

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2542); มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2539); พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2547); พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2546) ได้ให้ทัศนะไตรสิกขาไว้สอดคล้องกันว่า ได้แก่ อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา ซึ่งเรียกกันง่าย ๆ ว่า ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็นหลักการบริหารเชิงพุทธที่จะนำไปสู่เป้าหมายความเป็นเลิศจึงนำมาบูรณาการในการกำหนดองค์ประกอบการบริหารเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศได้แก่

1. อธิศีลสิกขา คือ การฝึกความประพฤติสุจริตทางกาย วาจา และอาชีวะ ได้แก่ รวมเอวองค์มรรคข้อ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ และสัมมาอาชีวะ เข้ามา กล่าวคือ การดำรงตนด้วยดีในสังคม รักษาระเบียบวินัย ปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบทางสังคมให้ถูกต้องมีความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีงามเกื้อกูลเป็นประโยชน์ ช่วยรักษาและส่งเสริมสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะในทางสังคม ให้อยู่ในภาวะเอื้ออำนวยแก่การที่ทุก ๆ คนจะสามารถดำเนินชีวิตที่ดีงามหรือ ปฏิบัติตามมรรคกันได้ด้วยดี

2. อธิจิตตสิกขา คือ การฝึกปรือในด้านคุณภาพและสมรรถภาพของจิต ได้รวมเอวองค์มรรคข้อ สัมมาวายามะ สัมมาสติและสัมมาสมาธิเข้ามา เป็นการฝึกให้มีจิตใจเข้มแข็งมั่นคง แน่วแน่ ควบคุมตนได้ดีมีสมาธิมีกำลังใจสูง ให้เป็นจิตที่สงบ ผ่องใส เป็นสุข บริสุทธิ์ ปราศจากสิ่งรบกวนหรือทำให้เศร้าหมอง อยู่ในสภาพเหมาะแก่การใช้งานมากที่สุด โดยเฉพาะการใช้ปัญญาอย่างลึกซึ้งและตรงตามความเป็นจริง

3. อธิปัญญาสิกขา การฝึกปรือปัญญา ให้เกิดความรู้ความเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงจนถึงความหลุดพ้น มีจิตใจเป็นอิสระ ผ่องใส เบิกบานโดยสมบูรณ์ ได้แก่ การรวมเอวองค์มรรคข้อสัมมาทิฐิและสัมมาสังกัปปะ สองอย่างแรกเข้ามา นั่นคือ การฝึกอบรมให้เกิดปัญญาบริสุทธิ์ที่รู้แจ้งชัดตรงตามสภาพความเป็นจริงไม่เป็นความรู้ ความคิดความเข้าใจที่ถูกบิดเบือนเคลือบแคลง ย่อมสื อำพราง หรือพรั่มัว เป็นต้น เพราะอิทธิพลของกิเลสมีอวิชชาและตัณหาเป็นผู้นำที่ครอบงำจิตอยู่ การฝึกปัญญาเช่นนี้ต้องอาศัยการฝึกจิตให้บริสุทธิ์ผ่องใสเป็นพื้นฐานแต่ในเวลาเดียวกันเมื่อปัญญาที่บริสุทธิ์รู้เห็นตามเป็นจริงนี้เกิดขึ้นแล้วก็กลับช่วยให้จิตนั้นสงบมั่นคง บริสุทธิ์ผ่องใสอย่างแนบเนียนยิ่งขึ้น และส่งออกไปการไปในการดำเนินชีวิตคือ ทำให้วางใจ วางท่าที มีความสัมพันธ์กับสิ่งทั้งหลายอย่างถูกต้องและใช้ปัญญาที่บริสุทธิ์ไม่เอนเอียงไม่มีกิเลสแอบแฝงนั้น คิดพิจารณาแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ทำกิจทั้งหลายในทางที่เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขอย่างแท้จริง

จากหลักธรรมไตรสิกขาทำให้เห็นความสัมพันธ์ของการบริหารงานตามหลักไตรสิกขาด้วยการใช้มรรคมีองค์แปดเป็นตัวบ่งชี้ผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานของบุคลากร 3 ระดับ คือ ระดับศีล เน้นให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้ตามรูปแบบลักษณะภาระงานที่รับผิดชอบ ปฏิบัติตามนโยบาย ระเบียบข้อบังคับ เคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น (สัมมาอาชีวะ) รู้จักการประสานงานได้ถูกต้องเหมาะสม (สัมมาวาจา) มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ไม่เอาเปรียบเพื่อนร่วมงาน (สัมมากัมมันตะ) มีความขยัน พากเพียรเรียนรู้สิ่งที่ยาก พร้อมทั้งจะพัฒนาตนเองอยู่เสมอ (สัมมาวายามะ) ระดับสมาธิ เน้นให้บุคลากร มีความมุ่งมั่น ตั้งใจปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ (สัมมาสมาธิ) สามารถรู้เท่าทันสถานะภายใน-ภายนอก สามารถปรับตัวเข้ากับรูปแบบงานและสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม (สัมมาสติ) ระดับปัญญา มุ่งพัฒนาให้ผู้ปฏิบัติงาน มีวิสัยทัศน์กว้างไกลเพื่อพัฒนาองค์กรสู่ ความเป็นเลิศ (สัมมาทิฐิ) มีความริเริ่มสร้างสรรค์ผลงานอย่างต่อเนื่อง สามารถเป็นแบบอย่างนำพาเพื่อนร่วมงานให้ปฏิบัติตามได้ (สัมมาสังกัปปะ) ยังมีลักษณะพิเศษของปัญญามีหน้าที่ตรวจทานกระบวนการทำงานทุกขั้นตอน จะเห็นได้ว่า อริยมรรคเริ่มต้นจากสัมมาทิฐิว่าด้วยปัญญาก่อน แต่เมื่อลงสู่ภาคปฏิบัติต้องเริ่มจากศีลคือสัมมาวาจาก่อน เพราะศีลมีลักษณะเป็นฐานรองรับสมาธิและนำไปสู่ปัญญา แต่การจะทำให้ศีลมีความถูกต้อง หมดจดได้ก็ต้องอาศัย

ปัญหาคอยตรวจสอบ การทำงานแบบอริยมรรคนั้นจึงไม่สามารถหาขั้นตอนอย่างใดอย่างหนึ่งหรือเลือกทำเฉพาะสิ่งใดสิ่งหนึ่งก่อนหลังได้เพราะเป็นปัจจัยสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี แบบ Convergent Design (One-Phase Design) ดังนี้

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของการบริหารเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศ ของวิทยาลัยสงฆ์ สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดังนี้

1.1 สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่านประกอบไปด้วย ผู้บริหารจำนวน 3 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านการบริหารสู่ความเป็นเลิศจำนวน 1 ท่าน และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านการบริหารวิชาการจำนวน 1 ท่าน

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นคำถามแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากเอกสาร หลักการแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศ และแบบบันทึกผลการวิเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้นำไปจำแนกจัดข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ตามประเด็นและตีความตามกรอบแนวคิดเอกสารที่เกี่ยวข้อง วิธีการศึกษา ขอบเขตการวิจัย วัตถุประสงค์และข้อค้นพบที่สำคัญเกี่ยวกับการบริหารเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศ แล้วนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ทั้ง 5 ท่านเพื่อยืนยันองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของการบริหารเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศ

1.5 การตรวจสอบคุณภาพของข้อมูลการวิจัย ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบข้อมูล ประกอบด้วย 1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) คือการพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ได้มาถูกต้องหรือไม่ วิธีการตรวจสอบของข้อมูลนั้นจะต้องตรวจสอบแหล่งที่มา 3 แหล่ง ได้แก่ เวลา สถานที่ และบุคคล โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ในช่วงเวลาที่ต่างกันโดยมาจากพื้นที่แตกต่างกันและ 2)การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) คือการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการต่าง ๆ กันเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน โดยผู้วิจัยใช้การสังเกตร่วมกับการใช้แบบกึ่งโครงสร้าง เพื่อให้มั่นใจว่าข้อมูลตรงตามความเป็นจริงแล้วจึงนำมาดำเนินการแก้ไขเป็นรายงานฉบับสมบูรณ์ต่อไป

2. การวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อตรวจสอบโมเดลการบริหารงานวิชาการเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศของวิทยาลัยสงฆ์ สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาลัย มีการดำเนินการ ดังนี้

2.1 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร อาจารย์ เจ้าหน้าที่ส่วนงานจัดการศึกษา จำนวน 550 รูป/คน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเขตขอนแก่น (ส่วนกลาง) วิทยาเขต วิทยาลัยสงฆ์ 10 แห่ง ได้แก่ มจร. ส่วนกลาง วิทยาเขตหนองคาย วิทยาเขตขอนแก่น วิทยาเขตเชียงใหม่ วิทยาเขตอุบลราชธานี วิทยาลัยสงฆ์นครพนม วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย วิทยาลัยสงฆ์เลย วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด และวิทยาลัยสงฆ์มหาสารคาม

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับปฏิบัติงานการบริหารเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศ ของวิทยาลัยสงฆ์ สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ของลิเคิร์ท (Likert Scale) 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การนำองค์กร 2) กลยุทธ์ 3) ลูกค้ำ 4) การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ 5) บุคลากร 6) การปฏิบัติการประกอบไปด้วยงานวิชาการในขอบข่าย 7 ด้าน คือ (1) การบริหารจัดการหลักสูตร (2) การจัดการเรียนรู้ (3) การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ (4) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ (5) การวัด ประเมินผล (6) การกำกับติดตาม และ (7) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในหรือผลลัพธ์

2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าความเบ้ และความโด่ง ส่วนการตรวจสอบความตรงของโมเดลการวัด (Measurement Model) โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) เพื่อหาเส้นทางอิทธิพลโดยใช้วิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูล MPlus เพื่อจัดทำโมเดลการบริหารเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนตามเกณฑ์แล้วจึงนำมาวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพล ดังนี้

2.3.1 สถิติวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) วิเคราะห์ตัวแปรพยากรณ์ที่มีผลต่อองค์ประกอบการบริหารเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศ

2.3.2 วิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารงานเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศ เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ในโมเดลการบริหารเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่เป็นองค์ประกอบในการที่จะทำให้การบริหารงานเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศ โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM)

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาขององค์ประกอบและตัวชี้วัดการบริหารงานวิชาการเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศของวิทยาลัยสงฆ์สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาลัย จากการศึกษาค้นคว้า เอกสาร ตำรา ทบทวนวรรณกรรม หลักการแนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ (in-depth interview) เกี่ยวกับการบริหารเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศ ของวิทยาลัยสงฆ์ สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ได้องค์ประกอบหลัก 7 องค์ประกอบ องค์ประกอบย่อย 28 องค์ประกอบย่อย และ 110 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

1.1. องค์ประกอบด้านบุคลากร (F1) ประกอบด้วย การพัฒนาบุคลากร (G1) การประเมินผลการปฏิบัติงาน (G2) และคุณธรรม/จริยธรรม (G3)

1.2. องค์ประกอบด้านการปฏิบัติงาน (F2) ประกอบด้วย การออกแบบระบบปฏิบัติงาน (D1) การสร้างคุณค่า (D2) การประเมินผลและปรับปรุง (D3) การบริหารจัดการหลักสูตร (D4) การจัดการเรียนรู้ (D5) การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ (D6) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ (D7) การวัดประเมินผล (D8) การกำกับติดตาม (D9) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน (D10)

1.3. องค์ประกอบด้านกลยุทธ์ (F3) ประกอบด้วย เป้าประสงค์ (X1) แผนกลยุทธ์/แผนปฏิบัติการ (X2) และผลลัพธ์ที่คาดหวัง (X3)

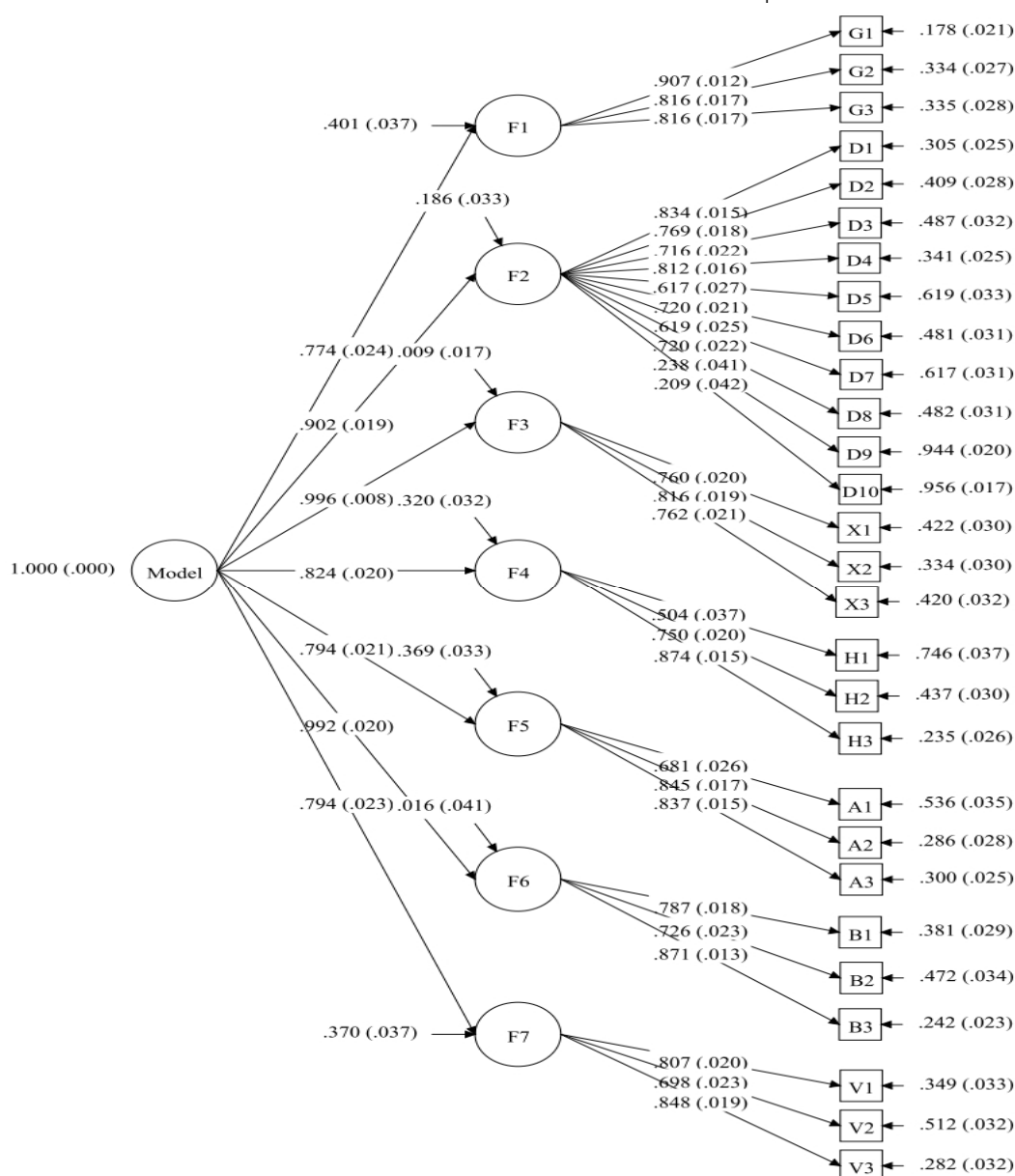
1.4. องค์ประกอบด้านผลลัพธ์ (F4) ประกอบด้วย หลักสูตรตอบสนองความต้องการและมีความเป็นสากล (H1) บุคลากรมีการพัฒนาตนเองมีความเป็นสากล (H2) นิสิตมีสมรรถนะตามที่กำหนด (H3)

1.5. องค์ประกอบด้านการนำองค์กร (F5) ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ (A1) การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล (A2) และความรับผิดชอบต่อสังคม (A3)

1.6. องค์ประกอบผู้รับบริการ (F6) ประกอบด้วย การดำเนินการ (B1) การกำหนดผลลัพธ์ที่คาดหวัง (B2) และการประเมินความพึงพอใจ (B3)

1.7. องค์ประกอบด้านการวัดการวิเคราะห์และการจัดการความรู้ (F7) ประกอบด้วย เทคโนโลยีที่ทันสมัย (V1) การทำระบบฐานข้อมูล (V2) และการจัดการความรู้ (V3)

2. ผลการตรวจสอบโมเดลองค์ประกอบการบริหารงานวิชาการเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศของวิทยาลัยสงฆ์ สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนของการวิเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศ ของวิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด เมื่อพิจารณาค่าไคร์สแควร์ (χ^2) เท่ากับ 581.370 ค่าองศาอิสระ (df) เท่ากับ 323 ค่านัยสำคัญทางสถิติ (P-Value) เท่ากับ 0.0600 แสดงว่าค่าไคร์สแควร์ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณพารามิเตอร์ (RMSEA) เท่ากับ 0.0600 ค่าดัชนีรากที่สองกำลังสองเฉลี่ย (SRMR) เท่ากับ 0.088 ค่าดัชนีวัดความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ 0.927 ค่าดัชนีตรวจสอบความกลมกลืน (TLI) เท่ากับ 0.902 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับบริบทของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดังภาพที่ 2

$\chi^2 = 581.370$, $df = 323$, $\chi^2/df = 1.799$, P-Value = 0.0600, RMSEA = 0.000, SRMR = 0.088, CFI = 0.927, TLI = 0.902

ภาพที่ 2 โมเดลองค์ประกอบการบริหารงานวิชาการเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศของวิทยาลัยสงฆ์ สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

ผลการศึกษารองค์ประกอบและตัวชี้วัดการบริหารเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศ ของวิทยาลัยสงฆ์ สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า มีองค์ประกอบหลัก 7 องค์ประกอบ 28 องค์ประกอบย่อย และ 110 ตัวบ่งชี้ ซึ่งมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ทั้งนี้ อาจเนื่องจากผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎี ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับ องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ซึ่งการบริหารสู่ความเป็นเลิศ และสอบถาม ผู้ปฏิบัติงาน สัมภาษณ์ผู้บริหาร และผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวชี้วัดการบริหารงานเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศ ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (2564); NIST (2023) เป็นไปตามเป็นเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ (Educational Criteria for Performance Excellence: EdPEX) ซึ่งเกณฑ์ดังกล่าวได้ ประกอบไปด้วยการดำเนินงาน 7 หมวด สามารถนำมาใช้เป็นกรอบการดำเนินงานบริหารจัดการการศึกษาให้มีคุณภาพ สอดคล้องกับ Hawk (2004) ที่พบว่า โมเดลมัลคัมบัลด์ริจมีผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาดำเนินการแปลและเรียบเรียงจากเกณฑ์ดังกล่าวได้เป็นเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ (Educational Criteria for Performance Excellence: EdPEX) ประกอบด้วย การดำเนินงาน 7 หมวด สอดคล้องกับ Jayamaha et al. (2008) ได้ศึกษาเรื่องความตรงของเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ The Baldrige Education Criteria for Performance Excellence เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในการดำเนินงานขององค์กร 91 แห่งในประเทศนิวซีแลนด์ ผลการศึกษาพบว่า การวิเคราะห์สมการถดถอยยืนยันเส้นทางอิทธิพลของโมเดลโครงสร้างเชิงสาเหตุจากการทดสอบพบว่า องค์ประกอบการนำองค์กร เป็นปัจจัยที่สำคัญในการดำเนินงานของเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศโดยมีองค์ด้านประกอบการวัดผล การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้เป็นฐานของการดำเนินการที่เป็นเลิศ ผลงานวิจัยของ Suri and Amin (2013) ได้ศึกษาเรื่องความเป็นผู้นำและการบริหารจัดการคุณภาพในสถาบันการจัดการเอกชนของนิวเดลี ประเทศอินเดีย ตามแนวคิดการดำเนินงานของ The Baldrige Education Criteria for Performance Excellence Framework พบว่า การวิเคราะห์สมการถดถอยยืนยันเส้นทางอิทธิพลของโมเดลโครงสร้างเชิงสาเหตุ โดยการนำองค์กรไม่มีอิทธิพลมีผลโดยตรงต่อผลลัพธ์ แต่จะส่งผลผ่านวัดผล การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ และการวางแผนเชิงกลยุทธ์ นอกจากนี้ การจัดการกระบวนการและการที่มุ่งเน้นลูกค้า เป็นขั้นตอนที่จำเป็นเพื่อการดำเนินงาน ความพึงพอใจของลูกค้าที่แสดงให้เห็นว่าแผนขององค์กร และกระบวนการที่มุ่งเน้นไปที่การให้บริการแก่ลูกค้า มีความจำเป็น ต่อการปฏิบัติงานที่มีคุณภาพ และงานวิจัย ระติกรณ์ นิยมะจันทร์ และพร้อมพิไล บัวสุวรรณ (2558) ที่พบว่าปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการบริหารจัดการด้วยเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศในสถาบันอุดมศึกษานำองค์กรเป็นตัวแปรต้นของผลการดำเนินงานตามหมวด 7 ผลลัพธ์ และหมวด 5 ผ่านตัวแปรคั่นกลาง โดยระบบการปฏิบัติการ ประกอบด้วย เกณฑ์ทั้ง 6 หมวดคือ การนำองค์กร การวางแผนเชิงกลยุทธ์ และการมุ่งเน้นลูกค้า การมุ่งเน้นผู้ปฏิบัติงาน และการจัดการกระบวนการ และผลลัพธ์โดยมีการวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้เป็นพื้นฐานของระบบ

ดังนั้น ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศของวิทยาลัยสงฆ์ สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงเป็นโมเดลองค์ประกอบการบริหารเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศของวิทยาลัยสงฆ์ที่มีความสอดคล้องกลมกลืนกับบริบทของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สามารถนำไปพัฒนาเป็นรูปแบบการบริหารจัดการเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยได้เป็นอย่างดี

องค์ความรู้ใหม่

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพบ่งชี้ให้เห็นว่าองค์ประกอบการบริหารเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศของวิทยาลัยสงฆ์ สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นั้น จะต้องให้ความสำคัญกับการบูรณาการหลักไตรสิกขาทำให้เห็นความสัมพันธ์ของการบริหารงานตามหลักไตรสิกขาด้วยการใช้มรรคมืองค์แปดเป็นตัวบ่งชี้ผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานของบุคลากร 3 ระดับ คือ ระดับศีล สมาธิ และปัญญาเพื่อนำไปสู่การบริหารเชิงพุทธที่เป็นเลิศภายใต้องค์ประกอบที่สำคัญ 7 ประการ ได้แก่ 1) การนำองค์กร 2) กลยุทธ์ 3) ลูกค้า 4) การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ 5) บุคลากร 6) การปฏิบัติการประกอบไปด้วยงานวิชาการในขอบข่าย 7 ด้าน คือ (1) การบริหารจัดการหลักสูตร (2) การจัดการเรียนรู้ (3) การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ (4) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ (5) การวัดประเมินผล (6) การกำกับติดตาม และ (7) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในหรือผลลัพธ์ ดังสรุปเป็นองค์ความรู้จากการวิจัย ที่แสดงในภาพที่ 3

ภาพที่ 3 องค์ประกอบการบริหารเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศของวิทยาลัยสงฆ์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. ด้านกลยุทธ์ มหาวิทยาลัยควรให้ความสำคัญกับการวางแผนกลยุทธ์ของมหาวิทยาลัยดำเนินงานตามหลักไตรสิกขาและเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ
2. ด้านผู้รับบริการ มหาวิทยาลัยควรให้ความสำคัญกับการมุ่งเน้นนิสิตและผู้มีส่วนเสียและปรับปรุงการให้บริการผู้เรียนควบคู่ไปกับการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน
3. ด้านการปฏิบัติงาน มหาวิทยาลัยควรให้ความสำคัญกับการนำหลักธรรมมาปรับใช้ปฏิบัติในกระบวนการทำงานของบุคลากรและกำหนดภาระที่ชัดเจนและตัวชี้วัดในการปฏิบัติงานให้สอดคล้องตามเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ

4. ด้านผลลัพธ์ มหาวิทยาลัยควรพัฒนาตัวชี้วัดตามแผนยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ

5. ด้านการนำองค์กร มหาวิทยาลัยควรกำหนดวิสัยทัศน์ และค่านิยม พันธกิจ ทิศทางการบริหารงานของมหาวิทยาลัย และประชาสัมพันธ์การปฏิบัติงานให้บุคลากรทราบและเข้าใจอย่างทั่วถึงและสร้างวัฒนธรรมการทำงานของบุคลากรที่ทำให้บัณฑิตและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือกลุ่มอื่นที่มารับบริการได้รับความประทับใจและส่งเสริมให้บัณฑิตและบุคลากรสร้างความผูกพันกับมหาวิทยาลัย

6. ด้านการวัดวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ มหาวิทยาลัยควรนำข้อมูลการประเมินผลการดำเนินงานมากำหนดเป็นกลยุทธ์การพัฒนางานของมหาวิทยาลัย

7. ด้านบุคลากร ผู้บริหารระดับสูงของมหาวิทยาลัยควรให้ความสำคัญกับการรักษาบุคลากรโดยการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน และควรนำผลการประเมินของบุคลากรไปจัดทำแผนในการพัฒนาบุคลากรต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำเอาองค์ประกอบและตัวแปรที่สำคัญที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงลงสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยแบ่งออกเป็นวิจัยเชิงปฏิบัติการ และวิจัยเชิงคุณภาพ

2. นำรูปแบบที่สร้างขึ้นนำไปปฏิบัติในวิทยาลัยสงฆ์ แล้วทำวิจัยเชิงประเมิน (Evaluation Research)

3. ควรศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเป็นเลิศขององค์กร โดยออกแบบเป็นโมเดลสมการโครงสร้างแบบพหุระดับ Multilevel Structural Equation Model (MSEM) ซึ่งอาจจะมีตัวแปรปัจจัยที่น่าสนใจศึกษาเพิ่มเติมได้อีก

4. ควรมีการศึกษารูปแบบการให้บริการเชิงพุทธสู่ความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

5. ควรมีการศึกษารูปแบบกลยุทธ์การบริหารงานให้สอดคล้องกับเกณฑ์เกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินงานที่เป็นเลิศ (Educational Criteria for Performance Excellence: EdPEX)

เอกสารอ้างอิง

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจฺ ตีโต). (2552). *วิธีบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่*.

https://www.mcu.ac.th/directory_uploads/administrator/file_upload/20180810135126_5579A3DA-BE21-41B8-A7AC-E517A756F6E5.pdf

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2538). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). *ภาวะผู้นำ*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2547). *ธรรมานุญชีวิต*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.

ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2552). *กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย: จากการวิจัยสู่การปฏิบัติ (Thai Qualifications Framework for Higher Education: TQF)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2566). *แผนที่ยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในช่วงแผนพัฒนามหาวิทยาลัย ระยะที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570)*.
<http://plandiv.mcu.ac.th>
- ยุวลักษณ์ เสี่ยงหวาน. (2554). *การพัฒนา รูปแบบและกลไกการบริหารจัดการสถาบันการพลศึกษาสู่ความเป็นเลิศ*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
- ระติกรณ์ นิยมะจันทร์ และพร้อมพิไล บัวสุวรรณ. (2558). ปัจจัยของการบริหารจัดการด้วยเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินงานที่เป็นเลิศในสถาบันอุดมศึกษา. *วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 9(2), 147-157.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2561). *แผนอุดมศึกษาระยะยาว 20 ปี พ.ศ. 2561 – 2580*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2564). *เกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ ฉบับปี 2563-2566*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- Hawk, B. J. (2004). *Baldrige Criteria for Performance Excellence in Millions Public School: Understanding and Implementation*. <http://www.lib.umi.com>
- Jayamaha, N.P., Nigel P.G., Robin S.M. (2008). Empirical Validity of Baldrige Criteria: New Zealand evidence. *International Journal of Quality & Reliability Management*, 25(5), 477-493.
- National Institute of Standard and Technology. (2023). *Baldrige Criteria Commentary (Education)*. <https://www.nist.gov/baldrige/baldrige-criteria-commentary-education>
- Suri, R.K, and Amin, S. (2013). Leadership, Beachem and The Route to Quality Management in Private Management Institutes with Specific Reference to DELHI – NCR. *Asian Journal of Research in Business Economics and Management*, 3(5), 29-61.